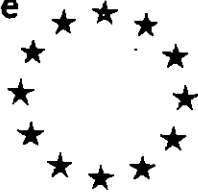

Council of Europe
Conseil de l'Europe

**TEXT OF THE FRAMEWORK CONVENTION FOR
THE PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES
AND EXPLANATORY REPORT**

Armenian translation

ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Ստրասբուրգ, փետրվար 1995թ.

H (95)10

ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ
ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՍԱՄԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՅԱ

ԵՎ

ԲԱՅԱՏՐԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՅՑ

ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Եվրոպայի Խորհրդի շրջանակներում, Ազգային Փոքրամասնությունների Իրավունքների Պաշտպանության Հատուկ Կոմիտեի կողմից՝ Նախարարների Կոմիտեի լիազորությամբ, մշակված «Ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության մասին» շրջանակային Կոնվենցիան, ընդունվել է Եվրոպայի Խորհրդի Նախարարների Կոմիտեի կողմից 1994թ. նոյեմբերի 10-ին: Այն բաց էր Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների առերազման համար 1995թ. փետրվարի 1-ից: Անդամ չհանդիսացող պետությունները Նախարարների Կոմիտեի կողմից կարող են հրավիրվել սույն փաստաթղթին մասնակից դառնալու համար:

Հրատարակված սույն փաստաթուղթը ներառում է «Ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության մասին» շրջանակային Կոնվենցիայի տեքստը, ինչպես նաև բացատրական զեկույցը:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՓՈՔՐԱՍՄԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱ

Սույն Շրջանակային Կոնվենցիան ստորագրած Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրները և այլ պետությունները,

Հաշվի առնելով, որ Եվրոպայի Խորհրդի նպատակն է իր անդամ-երկրների ավելի սերտ միության հասնելը՝ նրանց ընդհանուր հարստություն համարվող իդեալների և սկզբունքների պաշտպանության և զարգացման նպատակով,

Հաշվի առնելով, որ այդ նպատակին հասնելու միջոցներից մեկը՝ մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պահպանումը և հետագա իրականացումն է,

Ցանկանալով զարգացնել և կյանքի կոչել Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների Պետությունների և Կառավարությունների Ղեկավարների՝ 1993թ. հոկտեմբերի 9-ին ընդունված Վիեննայի Հռչակագրի դրույթները,

Իրենց համապատասխան տարածքներում ազգային փոքրամասնությունների գոյությունը պաշտպանելու վճռականությամբ լեցուն,

Հաշվի առնելով, որ Եվրոպայի պատմության մեջ եղած ցնցումները ցույց են տվել, որ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությունը անհրաժեշտ է Եվրոպական մայրցամաքում կայունության, ժողովրդավարական անվտանգության և խաղաղության համար,

Հաշվի առնելով, որ բազմակարծիք և իսկապես ժողովրդավարական հասարակությունը պարտավոր է ոչ միայն հարգել ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի էթնիկական, մշակութային, լեզվական և կրոնական ինքնությունը, այլև ստեղծել համապատասխան պայմաններ, որոնք թույլ կտան արտահայտել պահպանել և զարգացնել այդ ինքնությունը,

Հաշվի առնելով, որ հանդուրժողականության և երկխոսության մթնոլորտի ստեղծումն անհրաժեշտ է, որպեսզի մշակութային բազմազանությունը լինի յուրաքանչյուր հասարակության հարստացման և ոչ թե պառակտման աղբյուր և գործոն,

Հաշվի առնելով, որ հանդուրժող և բարգավաճող Եվրոպայի զարգացումը կախված է ոչ միայն երկրների միջև համագործակցությունից, այլև պահանջում է տեղական և

տարածաշրջանային իշխանությունների միջսահմանային համագործակցություն՝ յուրաքանչյուր պետության սահմանադրությունն ու տարածքային ամբողջականությունը հարգելու պայմանով,

Ելնելով «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայից և դրա Արձանագրություններից,

Ելնելով Միավորված Ազգերի Կազմակերպության կոնվենցիաներում և հռչակագրերում, ինչպես նաև Եվրոպայի Անվտանգության և Համագործակցության Խորհրդաժողովի փաստաթղթերում, մասնավորապես, 1990թ. հունիսի 29-ի Կոպենհագենի փաստաթղթում, ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության բնագավառում ստանձնած պարտավորություններից,

Վճռականությամբ լեցուն որոշելու այն սկզբունքները, որոնց պետք է հետևել, և դրանցից բխող պարտականությունները՝ անդամ-երկրներում և այլ պետություններում, որոնք կարող են դառնալ սույն փաստաթղթի մասնակիցներ, ազգային փոքրամասնությունների և այդ փոքրամասնություններին պատկանող անձանց իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ պաշտպանությունը երաշխավորելու համար՝ հարգելով օրենքի գերակայությունը, պետությունների տարածքային ամբողջականությունը և ինքնիշխանությունը,

Սույն շրջանակային կոնվենցիայում ամրագրված սկզբունքները, ազգային օրենսդրության և համապատասխան պետական քաղաքականության հիման վրա, կյանքի կոչելու վճռականությամբ լի,

Համաձայնվեցին հետևյալի շուրջ.

Բաժին I

Հոդված 1

Ազգային փոքրամասնությունների և այդ փոքրամասնություններին պատկանող անձանց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը մարդու իրավունքների միջազգային պաշտպանության անբաժան մասն է և, որպես այդպիսին, հանդիսանում է միջազգային համագործակցության բնագավառ:

Հոդված 2

Մույն շրջանակային Կոնվենցիայի դրույթները պետք է կիրառվեն բարեխիղճ կերպով, ըմբռնման և հանդուրժողականության ոգով և բարիդրացիության, պետությունների միջև բարեկամական հարաբերությունների և համագործակցության սկզբունքներին համապատասխան:

Հոդված 3

1. Ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձ, պետք է ունենա այդպիսին համարվելու կամ չհամարվելու, ազատ ընտրության իրավունք և այդ ընտրությունը կամ այն իրավունքների իրականացումը, որ կապված են այդ ընտրության հետ, չպետք է տվյալ անձին դնեն անբարենպաստ պայմաններում:

2. Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք, անհատապես, ինչպես նաև մյուսների հետ խմբերով, կարող են իրականացնել իրավունքներ և օգտվել ազատություններից, որոնք բխում են սույն շրջանակային Կոնվենցիայում ամրագրված սկզբունքներից:

Բաժին II

Հոդված 4

1. Կողմերը պարտավորվում են ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար երաշխավորել օրենքի առջև հավասարությունը և օրենքով հավասար պաշտպանությունը: Այդ առումով, արգելվում է ազգային փոքրամասնության պատկանելիության վրա հիմնված ցանկացած խտրականություն:

2. Կողմերը պարտավորվում են, անհրաժեշտ դեպքերում, ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ, որպեսզի տնտեսական, սոցիալական, քաղաքական և մշակութային կյանքի բոլոր բնագավառներում, աջակցեն ազգային փոքրամասնությանը և բնակչության մեծամասնությանը պատկանող անձանց միջև լիակատար և իրական հավասարությունը: Այս նպատակով, Կողմերը ըստ պատշաճի պետք է հաշվի առնեն ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց առանձնահատուկ պայմանները:

3. Երկրորդ կետի դրույթներին համապատասխան ընդունված միջոցները չպետք է համարվեն խտրականություն:

Հոդված 5

1. Կողմերը պարտավորվում են նպաստել ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար այնպիսի պայմանների ստեղծմանը, որոնք նրանց անհրաժեշտ են իրենց մշակույթը պահպանելու և զարգացնելու, ինչպես նաև ինքնության հիմնական տարրերը՝ կրոնը, լեզուն, ավանդույթները և մշակութային ժառանգությունը պահպանելու համար:

2. Իրենց ընդհանուր ինտեգրացիոն քաղաքականության իրականացման համար ձեռնարկվող միջոցներին ոչ ի վնաս, Կողմերը պետք է ձեռնպահ մնան ցանկացած քաղաքական կամ գործնական գործողություններից, որոնք հետապնդում են ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց, հակառակ նրանց կամքի, միաձուլելու նպատակ և պետք է այդ անձանց պաշտպանեն ցանկացած գործողություններից, որոնք ուղղված են այդպիսի միաձուլման:

Հոդված 6

1. Կողմերը պետք է խրախուսեն հանդուրժողականության և մշակույթների միջև երկխոսության մթնոլորտը, և պետք է արդյունավետ քայլեր ձեռնարկեն իրենց տարածքներում բնակվող բոլոր անձանց միջև, անկախ նրանց էթնիկական, մշակութային, լեզվական կամ կրոնական պատկանելիությունից, փոխադարձ հարգանքը, փոխըմբռնումը և համագործակցությունը խթանելու համար, մասնավորապես, կրթության, մշակույթի և լրատվական միջոցների բնագավառներում:

2. Կողմերը պարտավորվում են ձեռնարկել համապատասխան միջոցներ այն անձանց պաշտպանելու համար, ովքեր կարող են իրենց էթնիկական, մշակութային, լեզվական կամ կրոնական պատկանելության պատճառով դառնալ սպառնալիքների, խտրականության, թշնամական կամ բռնի գործողությունների զոհ:

Հոդված 7

Կողմերը պետք է ապահովեն ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի՝ խաղաղ հանրահավաքների, միությունների մեջ ընդգրկվելու, խոսքի, մտքի, խղճի և դավանանքի ազատության իրավունքների հարգումը:

Հոդված 8

Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի՝ սեփական կրոնը կամ հավատը բացահայտ դավանելու, ինչպես նաև կրոնական հաստատություններ, կազմակերպություններ և ընկերություններ ստեղծելու իրավունքը:

Հոդված 9

1. Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի իր կարծիքն արտահայտելու իրավունքը ներառում է կարծիքներ ունենալու և փոքրամասնության լեզվով տեղեկատվություն և գաղափարներ ստանալու և հաղորդելու ազատությունը՝ անկախ պետական իշխանությունների միջամտությունից և սահմաններից: Իրենց իրավական համակարգի շրջանակներում, Կողմերը պետք է ապահովեն, որպեսզի լրատվական միջոցների մատչելիության հարցում ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք չենթարկվեն խտրականության:

2. Առաջին կետը չի արգելում, որպեսզի Կողմերը, հնչուն ռադիոյի և հեռուստահեռարձակման կամ կինամատուցրաֆիայի ձեռնարկությունների համար արտոնագրում պահանջեն՝ առանց որևէ խտրականության և օրյեկտիվ չափանիշների երևան վրա:

3. Կողմերը չպետք է արգելեն ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց կողմից տպագիր մամուլի միջոցների ստեղծումն ու օգտագործումը: Հնչուն ռադիոյի և հեռուստահեռարձակման իրավական դաշտի շրջանակներում, որքանով, որ դա հնարավոր է, և հաշվի առնելով 1-ին կետի դրույթները, Կողմերը, ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար, պետք է երաշխավորեն լրատվական սեփական միջոցների ստեղծման և օգտագործման հնարավորությունը:

4. Իրենց իրավական համակարգերի շրջանակներում, Կողմերը պետք է համապատասխան /ադեկվատ/ միջոցներ ձեռնարկեն ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար լրատվական միջոցների մատչելիությունը դյուրացնելու, ինչպես նաև հանդուրժողականությունը խրախուսելու և մշակութային բազմակարծությունը ապահովելու համար:

Հոդված 10

1. Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձ, անձնական կյանքում և հասարակական վայրերում, իր փոքրամասնության լեզվից, բանավոր և գրավոր, անարգել օգտվելու իրավունք ունի:

2. Ավանդապես կամ զգալի քանակությամբ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցով բնակեցված վայրերում, եթե այդ անձինք խնդրել են, և այնտեղ, որտեղ այդպիսի խնդրանքը համապատասխանում է իրական կարիքներին, Կողմերը, որքանով որ հնարավոր է, պետք է ձգտեն ապահովել այնպիսի պայմաններ, որոնք հնարավորություն կտան այդ անձանց և վարչական իշխանությունների միջև հարաբերություններում օգտագործել փոքրամասնության լեզուն:

3. Կողմերը պարտավորվում են երաշխավորել ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի իրավունքը, ամենակարճ ժամկետներում, իրեն հասկանալի լեզվով, տեղեկություն ստանալ իր ձերբակալության պատճառների, իր դեմ հարուցված մեղադրանքների բնույթի և պատճառների մասին, ինչպես նաև իր պաշտպանությունը իրականացնել այդ լեզվով, դրա համար անհրաժեշտության դեպքում ստանալով քարգմանչի անվճար ծառայություն:

Հոդված 11

1. Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձ ունի իր անունը, ազգանունը և հայրանունը փոքրամասնության լեզվով օգտագործելու, ինչպես նաև դրանց պաշտոնական ճանաչման իրավունք՝ տվյալ երկրի իրավական պահանջներին համապատասխան:

2. Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձ, իր փոքրամասնության լեզվով, հասարակության համար տեսանելի, մասնավոր բնույթի նշումներ, գրություններ և այլ տեղեկատվություն տեղադրելու իրավունք ունի:

3. Ազգային փոքրամասնության պատկանող անձանց զգալի թվաքանակով ավանդապես բնակեցված տարածքներում, Կողմերը, իրենց իրավական համակարգերի շրջանակներում, անհրաժեշտության դեպքում նաև ներառյալ այլ պետությունների հետ կնքված համաձայնագրերը, ինչպես նաև հաշվի առնելով կոնկրետ պայմանները, պետք է

ապահովեն ավանդական տեղական անվանումների, փողոցների անվանումների, ինչպես նաև բնակչության համար նախատեսված տեղագրական այլ նշումների, փոքրամասնության լեզվով, ցուցանակների տեղադրումը, երբ այդպիսի նշումների բավարար կարիք կա:

Հոդված 12

1. Կողմերը, անհրաժեշտության դեպքում, կրթության և գիտական ուսումնասիրությունների բնագավառում, պետք է միջոցներ ձեռնարկեն իրենց ազգային փոքրամասնությունների և բնակչության մեծամասնության մշակույթի, պատմության, լեզվի և կրոնի վերաբերյալ գիտելիքներն ամրապնդելու համար:
2. Այս կոնտեքստում, Կողմերը, մասնավորապես պետք է աղեկվատ հնարավորություններ տրամադրեն ուսուցիչների պատրաստման, դպրոցական դասագրքերով ապահովման համար և դյուրացնեն շփումները տարբեր համայնքների ուսանողների և ուսուցիչների միջև:
3. Կողմերը պարտավորվում են ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար, բոլոր մակարդակներով, ապահովել կրթության մատչելիության հավասար հնարավորություններ:

Հոդված 13

1. Իրենց կրթական համակարգերի շրջանակներում, Կողմերը պետք է ճանաչեն, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող անձիք իրավունք ունեն ստեղծել և ղեկավարել իրենց սեփական մասնավոր կրթական և վերապատրաստման հաստատությունները:
2. Այս իրավունքի իրագործումը Կողմերի վրա ոչ մի ֆինանսական պարտավորություններ չի դնում:

Հոդված 14

1. Կողմերը պարտավորվում են ճանաչել ազգային փոքրամասնությանը պատկանող յուրաքանչյուր անձի իրավունքը՝ սովորելու իր փոքրամասնության լեզուն:
2. Ավանդաբար կամ զգալի քանակությամբ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցով բնակեցված տարածքներում, բավարար կարիքի դեպքում, Կողմերը, հնարավորությունների սահմաններում և իրենց կրթական համակարգերի շրջանակներում, պետք է երաշխավորեն, ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար,

իրենց լեզուն ուսումնասիրելու կամ այդ լեզվով կրթություն ստանալու ադեկվատ հնարավորություններ:

3. Սույն հոդվածի 2-րդ պարբերության դրույթները չպետք է իրագործվեն ի վնաս պաշտոնական լեզվի ուսուցմանը և դասավանդմանը:

Հոդված 15

Կողմերը պետք է անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծեն ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց արդյունավետ մասնակցությունը մշակութային, հասարակական և տնտեսական կյանքում, ինչպես նաև պետական գործունեության մեջ, մասնավորապես, իրենց առնչվող եարցերում, ապահովելու համար:

Հոդված 16

Կողմերը պետք է ձեռնպահ մնան այնպիսի միջոցներից, որոնք փոխում են բնակչության կառուցվածքային կազմը այն տարածքներում, որոնք բնակեցված են ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցով և նպատակ ունեն սահմանափակել սույն շրջանակային Կոնվենցիայի սկզբունքներից բխող իրավունքները և ազատությունները:

Հոդված 17

1. Կողմերը պարտավորվում են չխոչընդոտել ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց իրավունքը՝ հաստատել և պահպանել ազատ և խաղաղ միջսահմանային շփումներ այլ պետություններում օրինական կերպով գտնվող անձանց հետ, մասնավորապես նրանց հետ, ովքեր ունեն ընդհանուր էթնիկական ինքնություն, լեզվական, կրոնական կամ մշակութային ընդհանուր ժառանգություն:

2. Կողմերը պարտավորվում են չխոչընդոտել ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց՝ ոչ-կառավարական կազմակերպությունների գործունեությանը, ազգային և միջազգային մակարդակներով, մասնակցելու իրավունքը:

Հոդված 18

1. Համապատասխան ազգային փոքրամասնություններին պատկանող անձանց պաշտպանությունն ապահովելու համար, Կողմերը, անհրաժեշտության դեպքում, պետք է

ջանք գործադրեն, այլ պետությունների, մասնավորապես, հարևան երկրների հետ, երկկողմ
և բազմակողմ համաձայնագրեր կնքելու համար:

2. Կողմերը, անհրաժեշտության դեպքում, պետք է միջոցներ ձեռնարկեն միջսահմանային
համագործակցությունը խրախուսելու համար:

Հոդված 19

Կողմերը պարտավորվում են հարգել և կիրառել սույն շրջանակային Կոնվենցիայի
սկզբունքները, անհրաժեշտության դեպքում, կատարելով միայն այնպիսի
սահմանափակումներ և բացառություններ, որոնք նախատեսված են միջազգային
իրավական փաստաթղթերում, մասնավորապես, «Մարդու իրավունքների և հիմնական
ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայում, այնքանով, որքանով որ
դրանք վերաբերում են նշված սկզբունքներից բխող իրավունքներին և ազատություններին:

ԲԱԺԻՆ III

Հոդված 20

Սույն շրջանակային կոնվենցիայի սկզբունքներից բխող իրավունքների և ազատությունների
իրագործման ժամանակ, ազգային փոքրամասնությանը պատկանող յուրաքանչյուր անձ
պետք է հարգի ազգային օրենսդրությունը և մյուսների իրավունքները, մասնավորապես,
բնակչության մեծամասնության և այլ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքները:

Հոդված 21

Ոչինչ սույն շրջանակային Կոնվենցիայում չի կարող մեկնաբանվել որպես ցանկացած
անհատի որևէ ենթադրվող գործունեությանը զբաղվելու կամ ինչ որ գործողություններ
կատարելու իրավունք, որը հակասում է միջազգային իրավունքի, մասնավորապես,
ինքնիշխան հավասարության, տարածքային ամբողջականության և պետությունների
քաղաքական անկախության սկզբունքներին:

Հոդված 22

Ոչինչ սույն շրջանակային Կոնվենցիայում չի կարող մեկնաբանվել որպես Պայմանավորվող
Կողմերից յուրաքանչյուրի օրենքներով կամ որևէ այլ համաձայնագրով, որին այդ Կողմը

մասնակից է, երաշխավորվող մարդու իրավունքների կամ հիմնական ազատությունների սահմանափակում կամ նվազեցում:

Հոդված 23

Սույն շրջանակային Կոնվենցիայում շարադրված սկզբունքներից բխող ազատությունները և իրավունքները, այնքանով, որքանով որ հանդիսանում են «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի կամ դրա Արձանագրությունների առարկա, պետք է հասկացվեն որպես վերջինիս համապատասխան դրույթներ:

ԲԱԺԻՆ IV

Հոդված 24

1. Եվրոպայի Խորհրդի Նախարարների Կոմիտեն լիազորված է հետևել Պայմանավորվող պետությունների կողմից սույն շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործմանը:

2. Կողմերը, որոնք չեն հանդիսանում Եվրոպայի Խորհրդի անդամ, կոնվենցիայի իրագործման մեխանիզմին կմասնակցեն համաձայն այն պայմանների, որոնք պետք է սահմանվեն:

Հոդված 25

1. Որևէ Պայմանավորվող Կողմի նկատմամբ սույն շրջանակային Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո, մեկ տարվա ընթացքում, վերջինս Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին պետք է փոխանցի օրենսդրական և այլ միջոցառումների մասին համալիր տեղեկատվություն, որոնք ընդունվել և ձեռնարկվել են սույն շրջանակային Կոնվենցիայից բխող սկզբունքները իրականացնելու համար:

2. Հետագայում յուրաքանչյուր Կողմ պարբերաբար և ամեն անգամ, երբ Նախարարների Կոմիտեի կողմից կատանա համապատասխան խնդրանք, Գլխավոր քարտուղարին պետք է ներկայացնի ցանկացած այլ տեղեկատվություն, կապված սույն շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործման հետ:

3. Սույն հոդվածի դրույթների համաձայն ստացված ամբողջ տեղեկատվությունը, Գլխավոր քարտուղարը պետք է փոխանցի Նախարարների Կոմիտեին:

Հոդված 26

1. Սույն շրջանակային Կոնվենցիայում շարադրված սկզբունքների իրականացման համար Կողմերից որևէ մեկի ընդունած միջոցառումների նույնականության գնահատման ժամանակ, Նախարարների Կոմիտեին պետք է օժանդակի Խորհրդակցական Կոմիտեն, որի անդամները պետք է ճանաչված իրազեկություն ունենան ազգային փոքրամասնությունների պաշտպանության բնագավառում:

2. Խորհրդակցական Կոմիտեի կազմավորման կարգը, ինչպես նաև աշխատանքային ընթացակարգը, պետք է սահմանվեն Նախարարների Կոմիտեի կողմից, սույն շրջանակային կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո, մեկ տարվա ընթացքում:

ԲԱԺԻՆ V

Հոդված 27

Սույն շրջանակային Կոնվենցիան բաց է Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների ստորագրման համար: Մինչև Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելը, այն բաց է նաև ցանակացած այն պետության ստորագրման համար, ում կիրավիրի ստորագրել Նախարարների Կոմիտեն: Կոնվենցիան ենթակա է վավերացման, ընդունման կամ հավանության: Վավերացման, ընդունման կամ հավանության վերաբերյալ փաստաթղթերը պետք է ի պահ տրվեն Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին:

Հոդված 28

1 Սույն շրջանակային Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի այն օրից եռամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը, երբ սույն շրջանակային Կոնվենցիայի 27-րդ հոդվածի դրույթներին համաձայն, Եվրոպայի Խորհրդի տասներկու անդամ-երկրները կարտահայտեն իրենց համաձայնությունը սույն Կոնվենցիան իրենց համար պարտադիր լինելու մասին:

2. Յուրաքանչյուր անդամ-երկրի համար, որը հետագայում կարտահայտի իր համաձայնությունը սույն շրջանակային Կոնվենցիան իր համար պարտադիր լինելու մասին, Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի վավերացման, ընդունման կամ հաստատման փաստաթուղթը ի պահ հանձնելու օրից եռամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 29

1. Սույն շրջանակային Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց, և պայմանավորվող պետությունների հետ անցկացված խորհրդատվություններից հետո, Եվրոպայի Խորհրդի Նախարարների Կոմիտեի որոշմամբ, որը համաձայն Եվրոպայի Խորհրդի Կանոնադրության 20-րդ հոդվածի ժ-կետի, ընդունվում է մեծամասնությամբ, Նախարարների Կոմիտեն Եվրոպայի Խորհրդի անդամ չհանդիսացող յուրաքանչյուր պետության կարող է առաջարկել միանալ սույն շրջանակային Կոնվենցիային, որը համաձայն 27-րդ հոդվածի դրույթների հրավիրվել է ստորագրելու այն, բայց չի ստորագրել, ինչպես նաև որևէ այլ անդամ չհանդիսացող պետության:

2. Յուրաքանչյուր միացած պետության համար սույն շրջանակային Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի միացման փաստաթուղթը Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին ի պահ հանձնելու օրից եռամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 30

1. Յուրաքանչյուր պետություն ստորագրման կամ վավերացման պահին, ինչպես նաև ընդունման և միանալու փաստաթուղթը ի պահ հանձնելու ժամանակ, կարող է նշել տարածքը կամ տարածքները, որոնց սահմաններում նա պատասխանատվություն է կրում միջազգային հարաբերությունների և սույն Կոնվենցիայի կիրառման համար:

2. Յուրաքանչյուր պետություն կարող է հետագայում ցանկացած պահի Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին ուղղված հայտարարությամբ տարածել սույն շրջանակային Կոնվենցիայի կիրառումը որևէ ուրիշ, հայտարարության մեջ նշված, տարածքի վրա: Այս տարածքների վերաբերյալ սույն Կոնվենցիան ուժի մեջ կմտնի այդ հայտարարությունը Գլխավոր քարտուղարի կողմից ստանալու օրից եռամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

3. Նախորդ երկու կետերի դրույթների հիման վրա արված ցանկացած հայտարարություն կարող է հետ վերցվել, Գլխավոր քարտուղարին ուղղված ծանուցագրի միջոցով, այդպիսի հայտարարության մեջ նշված ցանկացած տարածքի վերաբերյալ: Այդպիսի հետ կանչումը ուժի մեջ կմտնի Գլխավոր Զարտուղարի կողմից ծանուցագիրը ստանալու օրից եռամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 31

1. Յուրաքանչյուր կողմ, ցանկացած պահի, կարող է չեղյալ հայտարարել սույն շրջանակային Կոնվենցիան՝ ծանուցագիր հղելով Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարին:

2. Այդպիսի չեղյալ հայտարարումը /դեռնոսացիան/ ուժի մեջ կմտնի Գլխավոր քարտուղարի կողմից ծանուցագիրը ստանալու օրից վեցամսյա ժամկետը լրանալուն հաջորդող ամսվա առաջին օրը:

Հոդված 32

Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը պետք է տեղեկացնի Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրներին, սույն շրջանակային Կոնվենցիան ստորագրած մյուս պետություններին և սույն Կոնվենցիային միացած յուրաքանչյուր պետության՝

a. ցանկացած ստորագրման մասին;

b. վավերացման, ընդունման, հավանության կամ միանալու վերաբերյալ յուրաքանչյուր փաստաթղթի ի պահ հանձնելու մասին;

c. շրջանակային Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու ցանկացած օրվա մասին, համաձայն Կոնվենցիայի 28, 29 և 30 հոդվածներին:

d. սույն շրջանակային Կոնվենցիային վերաբերող ցանկացած այլ ակտի, ծանուցագրի կամ հաղորդագրության մասին:

Ի հավաստումս վերոհիշյալի, ներքոստորագրյալները, լինելով պատշաճ կերպով լիազորված, ստորագրեցին սույն շրջանակային Կոնվենցիան:

Կատարված է Ստրասբուրգում 1995թ, փետրվարի 1-ին, անգլերեն և ֆրանսերեն լեզուներով, երկու տեքստներն էլ հավասարազոր են, և մեկական տարբերակով հանձնվում են ի պահ Եվրոպայի Խորհրդի արխիվ: Եվրոպայի Խորհրդի Գլխավոր քարտուղարը հաստատված պատճենները պետք է փոխանցի Եվրոպայի Խորհրդի յուրաքանչյուր անդամ-երկրի, ինչպես նաև յուրաքանչյուր պետության, որին կառաջարկվի ստորագրել կամ միանալ սույն շրջանակային Կոնվենցիային:

ԲԱՑԱՏՐԱԿԱՆ ՁԵԿՈՒՅՑ

ՆԱԽԱՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ավելի քան քառասուն տարների ընթացքում, Եվրոպայի Խորհուրդը, քաղմաթիվ առիթներով, ուսումնասիրել է ազգային փոքրամասնությունների իրավիճակը: Խորհրդարանական Վեհաժողովը, իր գոյության առաջին տարվա ընթացքում /1949թ./, Իրավական և Վարչական Հերցերի Կոմիտեի զեկույցով, ճանաչեց «ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների ընդլայնված պաշտպանության խնդրի» կարևորությունը: «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայում չընդգրկված ազգային փոքրամասնությունների որոշ իրավունքները երաշխավորելու համար, Վեհաժողովը 1961 թվականին առաջարկեց Կոնվենցիայի երկրորդ լրացուցիչ արձանագրության մեջ նոր հոդված ավելացնել: Կոնվենցիան, 14-րդ հոդվածում, պարզապես հղում էր կատարում «ազգային փոքրամասնության պատկերացումներին» խտրականությունների չկիրառման տեսանկյունից: 285 Հանձնարարականը /1961թ./ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության մասին հոդվածի նախագծի համար առաջարկեց հետևյալ ձևակերպումը.

«Ազգային փոքրամասնությանը պատկանող անձիք, իրենց խմբի մյուս անդամների հետ միասին, և հասարակական կարգին համապատասխան, չպետք է զրկվեն իրենց սեփական մշակույթից օգտվելու, իրենց լեզուն գործածելու, իրենց դպրոցները ստեղծելու և իրենց ընտրած լեզվով կրթություն ստանալու կամ իրենց կրոնը դավանելու և կիրառելու իրավունքից»:

2. Այդպիսի արձանագրություն կազմելու հնարավորությունը և նպատակահարմարությունը որոշելու նպատակով լիազորված փորձագետների կոմիտեն, հետաձգեց իր աշխատանքները մինչև Բելգիական լեզվաբանական գործերում, /Մարդու իրավունքների Եվրոպական Դատարան. 1968թ. հուլիսի 27-ի դատավճիռը, Սերիա A # 6/ կրթության բնագավառում կիրառվող լեզուների վերաբերյալ, վերջնական վճռի կայացումը: 1973թ. կոմիտեն եզրահանգեց այն կարծիքին, որ իրավական տեսակետից չկա հատուկ անհրաժեշտություն ազգային փոքրամասնությունների իրավունքները «Մարդու իրավունքների և հիմնական

ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի լրացուցիչ արձանագրության առարկա դարձնելու համար: Այնուամենայնիվ, փորձագետները գտնում էին, որ իրավական առումով չկան մեծ խոչընդոտներ արդպիսի արձանագրության ընդունման համար, եթե դրա ընդունումը այլ պատճառներով կհամարվի նպատակահարմար:

3. Այնուհետև Խորհրդարանական Վեհաժողովը Նախարարների Կոմիտեին առաջարկեց մի շարք քաղաքական և իրավական միջոցառումներ, մասնավորապես, ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների մասին արձանագրություն կամ կոնվենցիա կազմելու համար: 1134 հանձնարարականը /1990թ./ ներառում է այն սկզբունքները, որոնք Վեհաժողովի կողմից համարվել են անհրաժեշտ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության համար: 1991թ. հոկտեմբերին Մարդու Իրավունքների Կոմիտեին հանձնարարվեց, Եվրոպայի Անվտանգության և Համագործակցության Խորհրդաժողովի /ԵԱՀԽ/ և Միավորված Ազգերի Կազմակերպության կողմից իրականացված աշխատանքները, ինչպես նաև Եվրոպայի Խորհրդում առկա մտորումները հաշվի առնելու պայմանով, իրավական և քաղաքական առումներով, որոշել, այն պայմանները, համաձայն որի Եվրոպայի Խորհուրդը կարող է գործունեություն ծավալել ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության համար:

4. 1992թ. մայիսին Նախարարների Կոմիտեն լիազորեց Մարդու Իրավունքների Կոմիտեին ուսումնասիրել ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությանը վերաբերող առանձնահատուկ իրավական նորմերի ձևակերպման հնարավորությունները: Այդ նպատակի համար, Մարդու Իրավունքների Կոմիտեն ստեղծեց փորձագետների կոմիտե / DH-MIN/, որին 1993թ. մարտին տրված նոր մանդատի ներքո, հանձնարարվեց առաջարկել այս բնագավառում հատուկ իրավական նորմեր՝ Եվրոպայի Խորհրդի և ԵԱՀԽ միջև իրականացված աշխատանքը լրացնելու սկզբունքով: Մարդու Իրավունքների Կոմիտեն և DH-MIN-ը, հաշվի առան բազմաթիվ տեքստեր, մասնավորապես, Ժողովրդավարություն Իրավունքի Միջոցով Հանձնաժողովի /այսպես կոչված՝ Վենետիկի հանձնաժողով/ կողմից կազմված «Ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի մասին առաջարկը, «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների

պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի լրացուցիչ արձանագրության մասին ավստրիական առաջարկը, Վեհաժողովի 1201 /1993թ./ հանձնարարականում ընդգրկված «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի լրացուցիչ արձանագրության նախագիծը և այլ առաջարկներ: Այս ուսումնասիրությունները հանգեցրին 1993թ. սեպտեմբերի 8-ին Նախարարների Կոմիտեին ուղղված Մարդու Իրավունքների Կոմիտեի զեկույցի պատրաստմանը, որն ընդգրկում էր բազմաթիվ իրավական նորմեր, որոնք կարող են ընդունվել այդ բնագավառում, ինչպես նաև իրավական փաստաթղթեր, որոնցում այդ նորմերը կարող են շարադրվել: Այդ առիթով, Մարդու Իրավունքների Կոմիտեն նշեց, որ «ազգային փոքրամասնություններ» տերմինի մեկնաբանության հարցում չի հաջողվել համաձայնություն ձեռք բերել /հանգել կոնսենսուսի/:

5. Որոշիչ քայլը կատարվեց 1993թ. հոկտեմբերի 8-ի և 9-ի Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների Պետությունների և Կառավարությունների Ղեկավարների Վիեննայի Գագաթաժողովում: Այդտեղ համաձայնություն ձեռք բերվեց, որ Եվրոպայի պատմության մեջ եղած ցնցումների արդյունքում առաջացած ազգային փոքրամասնությունների իրավունքները պետք է պաշտպանվեն և հարգվեն՝ հօգուտ խաղաղության և կայունության: Մասնավորապես, Պետությունների և Կառավարությունների Ղեկավարները որոշեցին ձեռնամուխ լինել ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության համար իրավական ձեռնարկումների: Վիեննայի հռչակագրի II Հավելվածը Նախարարների Կոմիտեին հանձնարարում էր.

-Առանց հապաղելու մշակել շրջանակային կոնվենցիա, որը պետք է սահմանի այն սկզբունքները, որոնք Պայմանավորվող պետությունները կպարտավորվեն հարգել՝ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությունը երաշխավորելու համար: Այս փաստաթուղթը բաց կլինի նաև անդամ չհանդիսացող պետությունների ստորագրման համար;

-Աշխատանքներ սկսել «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան մշակույթի բնագավառում լրացնող արձանագրություն մշակելու համար, որը կներառի անհատական իրավունքները, մասնավորապես, ազգային

փոքրամասնությունների պատկանող անձանց իրավունքները,
երաշխավորող դրույթներ:

6. 1993թ. նոյեմբերի 4-ին Նախարարների Կոմիտեն ստեղծեց Ազգային Փոքրամասնությունների Իրավունքների Պաշտպանության Հատուկ Կոմիտե: Կոմիտեին տրված մանդատը արտացոլում էր Վիեննայում ընդունված որոշումները: Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրներից բաղկացած սույն Կոմիտեն՝ Մարդու Իրավունքների Կոմիտեի, Մշակութային Համագործակցության Խորհրդի, Չանգվածային Լրատվական Միջոցների Կոմիտեի և Ժողովրդավարություն Իրավունքի միջոցով Հանձնաժողովի ներկայացուցիչերի մասնակցությամբ, սկսեց իր աշխատանքները 1994թ. հունվարի վերջերին: Դիտորդի կարգավիճակող մասնակցում էին նաև ԵԱՀԽ Ազգային Փոքրամասնությունների Հարցերով Գերագույն Հանձնակատարը և Եվրոպական Համայնքների Հանձնաժողովը:

7. 1994թ. ապրիլի 15-ին Ազգային Փոքրամասնությունների Իրավունքների Պաշտպանության Հատուկ Կոմիտեն Նախարարների Կոմիտեին ներկայացրեց ժամանակավոր գեկույց, որը հետագայում փոխանցվեց Խորհրդարանական Վեհաժողովին /փաստաթուղթ 7109/: Նախարարների Կոմիտեն 1994թ. մայիսին, 94-րդ նստաշրջանի ընթացքում, իր գոհունակությունը հայտնեց Վիեննայի հռչակագրից բխող մանդատի ներքո ձեռք բերված առաջընթացի վերաբերյալ:

8. Շրջանակային Կոնվենցիայի որոշ դրույթներ, որոնք պահանջում են քաղաքական իրավարարություն /արբիտրաժ/, ինչպես նաև այն դրույթները որոնք վերաբերում են Կոնվենցիայի իրագործման վերահսկմանը, մշակվել են Նախարարների Կոմիտեի կողմից /1994թ. հոկտեմբերի 7-ի Նախարարների Պատվիրակների 517bis հանդիպում/:

9. Ազգային Փոքրամասնությունների Իրավունքների Պաշտպանության Հատուկ Կոմիտեն 1994թ. հոկտեմբերի 10-ից 14-ը տեղի ունեցած հանդիպման ժամանակ, որոշեց Նախարարների Կոմիտեին ներկայացնել շրջանակային կոնվենցիայի նախագիծը: Նախարարների Կոմիտեն ընդունեց ներկայացված նախագիծը 1994թ. նոյեմբերի 10-ին՝ 95-րդ նստաշրջանի ընթացքում:

1995թ. փետրվարի 1-ին Շրջանակային Կոնվենցիան բաց էր Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների ստորագրման համար:

Շրջանակային Կոնվենցիայի նպատակները

10. Շրջանակային Կոնվենցիան հանդիսանում է առաջին իրավաբանորեն պարտավորեցնող բազմակողմ փաստաթուղթը, որն ընդհանուր առմամբ նվիրված է ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությանը: Կոնվենցիայի նպատակն է սահմանել այն իրավական սկզբունքները, որ պետությունները կպարտավորվեն հարգել ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությունը երաշխավորելու համար: Սույնով Եվրոպայի Խորհուրդը կյանքի կոչեց Վիեննայի հռչակագրի կոչը /Հավելված II/ Եվրոպայի Անվտանգության և Համագործակցության Խորհրդաժողովի /ԵԱՀԽ/ կողմից ընդունված քաղաքական սկզբունքները, առավել հնարավոր չափով, իրավական պարտավորությունների վերափոխելու մասին:

Մոտեցումներ և հիմնական կոնցեպցիաներ

11. Լուծում պահանջող տարբեր իրավիճակներն ու խնդիրները դասակարգելու համար, որոշվեց, որ Շրջանակային Կոնվենցիան հիմնականում պետք է ներառի ծրագրային բնույթի դրույթներ, որոնք պետք է սահմանեն այն նպատակները, որ պետք է երաշխավորեն Կոդները: Այս դրույթները, որոնք ենթակա չեն ուղղակի կիրառման, համապատասխան պետությունների հայեցողությանն են թողնում իրենց առջև դրված նպատակների իրագործումը, դրանով նրանց հնարավորություն տալով հաշվի առնել իրենց յուրահատուկ հանգամանքները:

12. Պետք է նշել նաև, որ Շրջանակային Կոնվենցիան չի ներառում «ազգային փոքրամասնություն» հասկացության բնորոշումը: Որոշվել էր գործնական /պրազմատիկ/ մոտեցում ցուցաբերել, որը հիմնված էր այն համոզման վրա, որ այդ փուլում անհնար է սահմանել Եվրոպայի Խորհրդի բոլոր անդամ-երկրների առաջարկությունները համախմբող բնորոշում:

13. Շրջանակային Կոնվենցիայում շարադրված սկզբունքների կիրառումը պետք է իրականացվի ազգային օրենսդրության և համապատասխան պետական քաղաքականության միջոցով: Դա չի առնչվում կոլեկտիվ իրավունքների ճանաչմանը: Շեշտը դրված է ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց իրավունքների պաշտպանության վրա, ովքեր կարող են անհատապես

կամ խմբերով իրականացնել իրենց իրավունքները /տես, Հոդված 3, կետ 2/: Այդ առումով Շրջանակային Կոնվենցիան հետևում է այլ միջազգային կազմակերպությունների կողմից ընդունված փաստաթղթերի մոտեցմանը:

Շրջանակային Կոնվենցիայի կառուցվածքը

14. Նախաբանից բացի, Շրջանակային Կոնվենցիան բաղկացած է հինգ մասերի բաժանված գործուն մասից:

15. I Բաժինը, ընհանուր ձևով, ներառում է որոշ հիմնական սկզբունքներ սահմանող դրույթներ, որոնք կարող են նպաստել Շրջանակային Կոնվենցիայի մյուս անկախ դրույթների մեկնաբանմանը:

16. II Բաժինը ներառում է առանձնահատուկ սկզբունքներ:

17. III Բաժինը ընդգրկում է Շրջանակային Կոնվենցիայի մեկնաբանմանն ու իրագործմանն առնչվող մի շարք դրույթներ:

18. IV Բաժինը ներառում է Շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործման վերահսկմանը վերաբերող դրույթներ:

19. V Բաժինը ընդգրկում է Եվրոպայի Խորհրդի շրջանակներում ընդունված կոնվենցիաների և համաձայնագրերի տիպային եզրափակիչ դրույթների վրա հիմնված վերջնադրույթներ:

ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԻ ՄԵԿՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՆԱԽԱԲԱՆ

20. Նախաբանում շարադրված են Շրջանակային Կոնվենցիան կազմելու պատճառները և բացատրված են Կոնվենցիան մշակողների մտահոգությունները: Բացման խոսքերն արդեն մատնանշում են, որ սույն փաստաթուղթը կարող են ստորագրել և վավերացնել Եվրոպայի Խորհրդի անդամ չհանդիսացող պետությունները /տես, 27-րդ և 29-րդ հոդվածները/:

21. Նախաբանը հղում է կատարում Եվրոպայի Խորհրդի Կանոնադրության նպատակի և այդ նպատակը երաշխավորելու միջոցներից մեկի՝ մարդու

իրավունքների և հիմնական ազատությունների պահպանման և հետագա իրագործման վրա:

22. Հղում է կատարվում նաև Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների Պետությունների և Կառավարությունների Ղեկավարների Վիեննայի հռչակագրի վրա, մի փաստաթղթի, որը հանդիսացել է սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի հիմքը /տես նաև, վերևից հինգերորդ պարբերությունը/: Փաստորեն, Նախաքանի տեքստը մեծապես ոգեշնչված է այդ հռչակագրով, մասնավորապես, հռչակագրի Հավելված II-ով: Նույնը վերաբերում է նաև Շրջանակային Կոնվենցիայի I և II Բաժիններում ընդգրկված ձեռնարկումների ընտրությանը:

23. Նախաքանը, ոչ սպառիչ կերպով, նշում է Շրջանակային Կոնվենցիայի բովանդակության ոգեշնչման երեք այլ աղբյուրները. «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիան և ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ պարտականություններ ներառող ՄԱԿ-ի և ԵԱՀԽ փաստաթղթերը:

24. Նախաքանն արտացոլում է Եվրոպայի Խորհրդի և նրա անդամ-երկրների մտահոգությունը՝ ազգային փոքրամասնություններին սպառնացող վտանգի վերաբերյալ: Նախաքանը ոգեշնչված է ՄԱԿ-ի «Ազգային կամ էթնիկական, կրոնական և լեզվական փոքրամասնություններին պատկանող անձանց իրավունքների մասին» հռչակագրի I-ին հոդվածի 1-ին պարբերությամբ /1992թ. դեկտեմբերի 18-ի Գլխավոր Ասամբլեայի կողմից ընդունված 47/135 Բանաձև/:

25. Ելնելով այն հանգամանքից, որ Շրջանակային Կոնվենցիան բաց է նաև Եվրոպայի Խորհրդի անդամ չհանդիսացող պետությունների ստորագրման համար և, առավել սպառիչ մոտեցում ցուցաբերելու նպատակով, որոշվել էր ներառել որոշ սկզբունքներ, որոնցից բխող իրավունքներն ու ազատությունները արդեն իսկ երաշխավորված են «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայում և դրա Արձանագրություններում /այդ կապակցությամբ, տես Շրջանակային Կոնվենցիայի 23-րդ հոդվածը/:

26. ՄԱԿ-ի կոնվենցիաներին և հռչակագրերին կատարված հղումը հիշեցնում է համաշխարհային մակարդակով կատարված աշխատանք, ինչպես օրինակ՝

«Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին» միջազգային պայմանագրում /հոդված 27/ և «Ազգային կամ էթնիկական, կրոնական և լեզվական փոքրամասնություններին պատկանող անձանց իրավունքները մասին» հռչակագրում: Այնուամենայնիվ, այս հղումը չի տարածվում ազգային փոքրամասնության որևէ բնորոշման վրա, որը կարող է ներառված լինել այդ տեքստերում:

27. ԵԱՀԽ համապատասխան սկզբունքների վրա կատարված հղումը արտացոլում է Վիեննայի Հռչակագրի II Հավելվածում արտահայտված ձգտումն այն մասին, որ Եվրոպայի Խորհուրդը, հնարավորությունների սահմաններում, պետք է ձեռնամուխ լինի այդ քաղաքական սկզբունքները իրավական պարտավորությունների վերափոխմանը:

28. Նախաբանի նախավերջին պարբերությունը սահմանում է Շրջանակային Կոնվենցիայի հիմնական նպատակը, այն է՝ երաշխավորել ազգային փոքրամասնությունների և այդ փոքրամասնությունների պատկանող անձանց իրավունքների և ազատությունների արդյունավետ պաշտպանությունը: Միաժամանակ Նախաբանում ընդգծվում է, որ այդ արդյունավետ պաշտպանությունը պետք է երաշխավորվի օրենքի գերակայության շրջանակներում և պետությունների տարածքային ամբողջականությունը և ինքնիշխանությունը հարգելու պայմանով:

29. Վերջին տողի նպատակն է նշել, որ Շրջանակային Կոնվենցիայի դրույթները չեն կարող ուղղակիորեն կիրառվել: Խոսքը չի վերաբերվում միջազգային պայմանագրերը ներպետական իրավական համակարգում ընդգրկելու Կողմերի օրենքներին ու պրակտիկային:

ԲԱԺԻՆ I

Հոդված 1

30. Հոդված 1-ի հիմնական նպատակն է նշել, որ ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանությունը, որը հանդիսանում է մարդու իրավունքների միջազգային պաշտպանության անբաժան մասը, չի ներառվում պետությունների սահմանափակ իշխանության մեջ: Այն փաստը, որ այդ պաշտպանությունը «կազմում է մարդու իրավունքների պաշտպանության անբաժան մասը», «Մարդու

իրավութենի և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայով ստեղծված մարմիններին, սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի մեկնաբանման իրավունք, չի վերապահում:

31. Հոդվածը հղում է կատարում ազգային փոքրամասնությունների, որպես այդպիսին, և այդ փոքրամասնությունների պատկանող անձանց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությանը: Այս տարբերակումը և ձևակերպման տարբերությունը պարզ է դարձնում, որ չեն շոշափվում ազգային փոքրամասնությունների կոլեկտիվ իրավունքները /տես նաև 3-րդ հոդվածի մեկնաբանությունը/: Կողմերն, այնուամենայնիվ, ճանաչում են, որ ազգային փոքրամասնության իրավունքների պաշտպանությունը կարող է ձեռք բերվել այդ փոքրամասնությունների պատկանող անհատների իրավունքների պաշտպանությամբ:

Հոդված 2

32. Սույն հոդվածը ներառում է Շրջանակային Կոնվենցիայի կիրառումը կարգավորող սկզբունքների ամբողջությունը: Այն համաշունչ և ոգեշնչված է ՄԱԿ-ի Կանոնադրության համաձայն ընդունված, ՄԱԿ-ի Պետությունների միջև բարեկամական հարաբերությունների և համագործակցության վերաբերյալ միջազգային իրավունքի սկզբունքների մասին հռչակագրով /Գլխավոր Ասամբլեա, 2625 (XXV) բանաձև, 24 հոկտեմբերի 1970թ./: Սույն դրույթում նշված սկզբունքները ընդհանուր բնույթ ունեն, սակայն հատուկ կարևորություն են ներկայացնում Շրջանակային Կոնվենցիայով կարգավորվող բնագավառի համար:

Հոդված 3

33. Սույն հոդվածը ներառում է երկու տարբեր, սակայն փոխկապակցված սկզբունքներ, որոնք շարադրված են երկու առանձին կետերով:

Կետ 1

34. Կետ 1-ը նախևառաջ երաշխավորում է ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի, այդպիսին համարվելու կամ չհամարվելու, ազատ ընտրությունը: Այս դրույթը այդ անձանց հայեցողությանն է թողնում այն

հարցի որոշումը, թե տվյալ անձն արդյոք ցանկանում է կամ չի ցանկանում ընդունել Շրջանակային Կոնվենցիայի սկզբունքներից բխող պաշտպանությունը:

35. Սույն կետը չի վերաբերում ազգային փոքրամասնության պատկանելիությունը իրավարարությանը /արբիտրաժով/ ընտրելու անհատի իրավունքին: Անհատի սուրյեկտիվ ընտրությունը անբաժան կերպով կապակցված է անձի ինքնությանն առնչվող օբյեկտիվ չափանիշի հետ:

36. Այնուհետև 1-ին կետը սահմանում է, որ իր կողմից երաշխավորվող ազատ ընտրությունը կամ այն իրավունքների իրականացումը, որ կապված են այդ ընտրության հետ, չպետք է տվյալ անձին դնեն անբարենպաստ պայմաններում: Դրույթի այս մասը հաստատում է, որ այդ ընտրության ազատությունից օգտվումը, չի դառնա անուղղակի ռոնձգումների առարկա:

Կետ 2

37. Կետ 2-ը սահմանում է, որ Շրջանակային Կոնվենցիայի սկզբունքներից բխող իրավունքներն ու ազատությունները կարող են իրականացվել անհատապես և մյուսների հետ խմբերով: Այդպիսով ճանաչվում է այդ իրավունքների և ազատությունների միացյալ իրականացման հնարավորությունը, որը տարբերվում է կոլեկտիվ իրավունքների հասկացությունից: «Մյուսների հետ» տերմինը պետք է մեկնաբանվի հնարավոր լայն իմաստով և պետք է ներառի միևնույն ազգային փոքրամասնությանը, այլ ազգային փոքրամասնությանը կամ բնակչության մեծամասնությանը պատկանող անձանց:

ԲԱԺԻՆ III

Հոդված 4

38. Սույն հոդվածի նպատակն է ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար հավասարության և խտրականության արգելման սկզբունքների կիրառման ապահովումը: Այս հոդվածի դրույթները պետք է մեկնաբանվեն սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի կոնտեքստում:

1-ին և 2-րդ կետեր

39. Կետ 1-ը դասական մոտեցում է ցուցաբերում այս սկզբունքների հանդեպ: 2-րդ կետը ընդգծում է, որ ազգային փոքրամասնությունների և բնակչության մեծամասնությանը պատկանող անձանց լիակատար և արդյունավետ հավասարության երաշխավորումը, Կոդեքից պահանջում է ընդունել այդ անձանց առանձնահատկությունները հաշվի առնող հատուկ միջոցառումներ: Այդպիսի միջոցառումները պետք է «ադեկվատ» լինեն, այսինքն՝ համապատասխանեն համաչափության սկզբունքին, մյուսների իրավունքների ոտնահարումից, ինչպես նաև մյուսների նկատմամբ խտրականությունից խուսափելու համար: Սույն սկզբունքը, ի թիվս այլոց, պահանջում է որպեսզի այդպիսի միջոցառումները, ժամանակի կամ գործունեության շրջանակի առումով, չանցնեն լիակատար և արդյունավետ հավասարության նպատակին հասնելու անհրաժեշտության սահմանները:

40. Շրջանակային Կոնվենցիայում ընդգրկված չէ հավասար հնարավորությունների սկզբունքին հատուկ կերպով առչվող առանձին դրույթ: Դրա ընդգրկումը համարվել էր ավելորդ, քանի որ այդ սկզբունքն արդեն ընդգրկված էր սույն հոդվածի 2-րդ կետում: 1-ին կետում խտրականության արգելման մասին սկզբունքի շարադրման ժամանակ, նույնը որոշվեց նաև տեղաշարժի ազատության վերաբերյալ:

Կետ 3

41. 3-րդ կետի նպատակն է պարզաբանել, որ 2-րդ կետում նշված միջոցառումները չպետք է հակասեն հավասարության և խտրականության արգելման սկզբունքներին: Դրա նպատակն է ապահովել ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց, բնակչության մեծամասնությանը պատկանող անձանց հետ միասին, արդյունավետ հավասարության երաշխավորումը:

Հոդված 5

42. Սույն հոդվածը նպատակաուղղված է ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց կողմից իրենց մշակույթի պահպանման և զարգացման, ինչպես նաև իրենց ինքնությունը պահպանելու իրավունքի երաշխավորմանը:

Կետ 1

43. Կետ 1-ը ներառում է պարտավորություն, այդ առումով անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման մասին: Այն թվարկում է ազգային փոքրամասնության ինքնության չորս կարևոր տարրերը: Սույն հոդվածը չի մեկնաբանվում այնպես, որ բոլոր էթնիկական, մշակութային, լեզվական կամ կրոնական տարբերությունները անհրաժեշտաբար հանգեցնում են ազգային փոքրամասնությունների ստեղծմանը /այս կապակցությամբ, տես 1991թ. Ժնևում տեղի ունեցած ԵԱՀԽ փորձագետների հանդիպման զեկույցը, Բաժին II, կետ 4/:

44. «Ավանդույթներին» կատարված հղումը չի հանդիսանում ազգային օրենքի կամ միջազգային չափանիշներին հակասող պրակտիկաների հաստատում կամ ընդունում: Ավանդույթների պրակտիկան հանդիսանում է հասարակական կարգի պահանջներից բխող սահմանափակումների առարկա:

Կետ 2

45. 2-րդ կետի նպատակն է ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց պաշտպանել, հակառակ նրանց կամքի, միաձուլումից: Դրանով չի արգելվում կամավոր միաձուլումը:

46. 2-րդ կետը չի արգելում Կողմերին ձեռնարկել միջոցառումներ իրենց ընդհանուր ինտեգրացիոն քաղաքականությունը իրականացնելու համար: Դրանով ճանաչվում է սոցիալական համախմբվածության կարևորությունը և արտացոլվում է Նախարանում արտահայտված ձգտումը, համաձայն որի մշակութային բազմազանությունը պետք է լինի յուրաքանչյուր հասարակության երաստացման և ոչ թե պառակտման աղբյուր և գործոն:

Հոդված 6

47. Սույն հոդվածը հանդիսանում է Վիեննայի Հռչակագրի III Հավելվածում շարադրված մտահոգությունների արտահայտությունը /«Ռասիզմի, քսենոֆոբիայի, հակասեմիտիզմի և անհանդուրժողականության դեմ պայքարի մասին» հռչակագիր և գործողության ծրագիր/:

Կետ 1

48. I-ին կետը հատուկ նշանակություն է տալիս հանդուրժողականության և մշակույթների միջև երկխոսության մթնոլորտին և նշում է Կողմերի տարածքում բնակվող բոլոր անձանց միջև փոխադարձ հարգանքի, փոխըմբռնման և համագործակցության խրախուսման կարևորությունը: Կրթության, մշակույթի և լրատվական միջոցների բնագավառները նշված են առանձնահատուկ ձևով, որովհետև դրանք համարվում են չափազանց կարևոր այդ նպատակներին հասնելու համար:

49. Մոցիալական համախմբվածությունն ուժեղացնելու համար, սույն կետի խրախուսում է հանդուրժողականության և մշակույթների միջև երկխոսությունը, էթնիկական, մշակութային, լեզվական և կրոնական խմբերին պատկանող անձանց միջև վերացնելով անջրպետները՝ փոխադարձ հարգանք և փոխըմբռնում խրախուսող, ինչպես նաև այդ անձանց, նրանց ինքնությունը պահպանելով, հասարակությունում ինտեգրացնելու նպատակ հետապնդող միջմշակութային կազմակերպությունների և շարժումների միջոցով:

Կետ 2

50. Սույն դրույթը ոգեշնչված է ԵԱՀԽ Կոպենհագենի փաստաթղթի 40.2 կետով: Սույն պարտավորության նպատակն է բոլոր այն անձանց պաշտպանությունը, ովքեր կարող են դառնալ սպառնալիքների կամ խտրականության գործողությունների, թշնամության կամ բռնի գործողությունների զոհ՝ անկախ այդպիսի սպառնալիքների կամ գործողությունների սկզբնապատճառներից:

Հոդված 7

51. Սույն հոդվածի նպատակն է երաշխավորել ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի, հոդվածում նշված, եիմնական ազատությունների և իրավունքների հարգումը: Այդ ազատություններն, ինարկե, ընդհանուր բնույթ ունեն, այդ իսկ պատճառով կիրառվում են բոլորի նկատմամբ, անկախ նրանց ազգային փոքրամասնության պատկանելու կամ չպատկանելու հանգամանքից /օրինակի համար, տես «Մարդու իրավունքների և եիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 9, 10 և 11 հոդվածները/, և դրանից բացի հատկապես կարևոր են ազգային

փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության համար: Նախաքանի վերը նշված մեկնարանության մեջ սահմանված նպատակների համար որոշվել էր ընդգրկել «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայում արդեն ընդգրկված որոշ ձեռնարկումներ:

52. Սույն հոդվածը կարող է Կողմերի համար կիրառվել որպես որոշակի պոզիտիվ պարտավորություն, նշված ազատությունները այն բռնի գործողություններից պաշտպանելու համար, որոնց համար պետությունը պատասխանատվություն չի կրում: «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայով, այդպիսի պոզիտիվ պարտավորությունների հնարավորությունը, ճանաչվել է Մարդու Իրավունքների Եվրոպական Դատարանի կողմից:

53. 7-րդ հոդվածում շարադրված որոշ ազատություններ զարգացվել են 8-րդ և 9-րդ հոդվածներում:

Հոդված 8

54. Սույն հոդվածում շարադրված են կրոնի ազատության պաշտպանության առավել մանրամասն կանոններ, քան 7-րդ հոդվածում: Այն համախմբում է ԵԱՀԽ Կոպենհագենի փաստաթղթի 32.2, 32.3 և 32.6 կետերի մի շարք տարրերը մեկ դրույթի մեջ: Այս ազատությունները իհարկե վերաբերում են բոլորին, ինչպես նաև, համաձայն 4-րդ հոդվածի՝ նաև ազգային փոքրամասնությանը պատկանող անձանց: Սույն կոնտեքստում, այս ազատությանը տրված կարևորությունը պայմանավորված է նրանով, որ դրան հատուկ ուշադրություն դարձնելը համարվել է հատկապես կարևոր:

Հոդված 9

55. Սույն հոդվածում ընդգրկված են կարծիք արտահայտելու ազատությունը պաշտպանելու մասին առավել մանրամասն կանոններ, քան 7-րդ հոդվածում:

Կետ 1

56. Սույն կետի առաջին նախադասությունը կազմվել է համաձայն «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին»

Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի երկրորդ նախադասության մոդելի: Թեև նախադասությունը անդրադառնում է հատկապես փոքրամասնության լեզվով տեղեկատվություն և գաղափարներ ստանալու և հաղորդելու ազատությանը, այն նաև վերաբերում է բնակչության մեծամասնության լեզվով կամ այլ լեզուներով տեղեկատվություն և գաղափարներ ստանալու իրավունքին:

57. Սույն կետի երկրորդ նախադասությունը նախատեսում է ձեռնարկումներ, որոնք երաշխավորում են լրատվական միջոցների մատչելիությունը՝ առանց որևէ խտրականության: «Իրենց իրավական համակարգի շրջանակներում» բառերը զետեղված են Կոդների այն սահմանադրական դրույթները հարգելու նպատակով, որոնք կարող են սահմանափակել լրատվական միջոցների մատչելիության աստիճանը՝ այն կարգավորելու նպատակով:

Կետ 2

58. Սույն կետը կազմվել է «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի օրինակով:

59. Հնչուն ռադիոյի, հեռուստահեռարձակման ու կինեմատոգրաֆի ձեռնարկությունների արտոնագրումը պետք է իրականացվի առանց որևէ խտրականության և օբյեկտիվ չափանիշների հիման վրա: Այս պահանջները, որոնք առանձնաբաժնով կերպով չեն նշված «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածի 1-ին կետի երրորդ նախադասությունում, համարվել են կարևոր ազգային փոքրամասնությանը պատկանող անձանց իրավունքների պաշտպանության համար կազմված փաստաթղթի համար:

60. «Հնչուն ռադիո» բառը, որն ընդգրկված է սույն հոդվածի 3-րդ կետում, ներառված չէ «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի համապատասխան նախադասության մեջ: Այն կիրառվում է ժամանակակից տերմինաբանությունն արտացոլելու համար և իմաստային առումով չունի ոչ մի էական տարբերություն «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիայի 10-րդ հոդվածից:

Կետ 3

61. Սույն կետի առաջին նախադասությունը, որը վերաբերում է տպագիր մամուլի միջոցների ստեղծմանն ու օգտագործմանը, պարունակում է էապես նեգատիվ ձեռնարկում, միչդեռ առավել ճկուն կերպով ձևակերպված երկրորդ նախադասությունը ընդգծում է ռադիոյի և հեռուստահեռարձակման բնագավառում դրական պարտավորություն /օրինակ՝ հաճախականությունների բաշխումը/: Այս տարբերակումը արտացոլում է հաճախականությունների սակավությունը և այդ ոլորտում կարգավորումների անհրաժեշտությունը: Ոչ մի հատուկ հղում չի կատարվել ազգային փոքրամասնությանը պատկանող անձանց կողմից լրատվական միջոցների ստեղծման համար ֆոնդեր որոնելու իրավունքին, քանի որ այդ իրավունքն ինքնին համարվել է ակնհայտ:

Կետ 4

62. Սույն կետը շեշտում է ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար լրատվության միջոցների մատչելիությունը դյուրացնելու և հանդուրժողականությանն ու մշակութային բազմակարծությունը խրախուսելու համար երկակի նպատակ հետապնդող միջոցառումների անհրաժեշտությունը: «Համապատասխան միջոցներ» արտահայտությունը կիրառված է 4-րդ հոդվածի 2-րդ կետի մեկնաբանությունում տրված նպատակների համար /տես 39-րդ կետը/, որտեղ օգտագործված են միևնույն բառերը: Սույն կետը լրացնում է 9-րդ Հոդվածի 1-ին կետում շարադրված միջոցառումները: Սույն կետով նախատեսված միջոցառումները, օրինակի համար, կարող են բաղկացած լինել ֆոնդերից, որոնք անհրաժեշտ են փոքրամասնության ռադիոհաղորդման կամ փոքրամասնությունների հարցերով ծրագրերի պատրաստման և/կամ խմբերի միջև երկխոսությունն աջակցելու համար, կամ խմբագիրներին և հաղորդավարներին խրախուսելու համար, խմբագրական անկախության առումով, թույլատրելու ազգային փոքրամասնություններին իրենց լրատվական միջոցներից օգտվումը:

Հոդված 10

Կետ 1

63. Ազգային փոքրամասնությանը պատկանող յուրաքանչյուր անձի կողմից իր փոքրամասնության լեզուն ազատ և անարգել գործածելու իրավունքի ճանաչումը

առանձնապես կարևոր է: Փոքրամասնության լեզվի օգտագործումը ներկայանում է այդ անձանց կողմից իրենց ինքնությունը պահպանելու և պաշտպանելու սկզբունքային միջոցներից մեկը: Այն նաև հնարավորություն է ընձեռնում նրանց իրականացնել կարծիք արտահայտելու ազատությունը: «Հասարակական վայր»-ը նշանակում է հասարակական վայրերում, դրսում, այլ մարդկանց ներկայությամբ, սակայն ոչ մի կերպ չի առնչվում հասարակական իշխանությունների հետ հարաբերություններին, ինչը հանդիսանում է սույն հոդվածի 2-րդ կետի առարկան:

Կետ 2

64. Սույն դրույթը չի անդրադառնում ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անհատների և հասարակական իշխանությունների միջև բուլտ հարաբերություններին: Այն առնչվում է միայն վարչական իշխանություններին: Սակայն վերջինս պետք է մեկնաբանվի լայն առումով, որպեսզի, օրինակի համար, ընդգրկի նաև մարդու իրավունքների պաշտպանի ինստիտուտը /Օմբուդսմենը/: Հաշվի առնելով ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց և վարչական իշխանությունների հարաբերություններում հնարավոր ֆինանսական, վարչական, հատկապես զինվորական և տեխնիկական դժվարությունները՝ կապված փոքրամասնության լեզվի օգտագործման հետ, սույն դրույթը ձևակերպվել է շատ ճկուն ձևով՝ Կողմերին թողնելով գործողությունների ազատության լայն հնարավորություն:

65. 2-րդ կետում նշված երկու պայմանների բավարարման դեպքում, Կողմերը, հնարավորությունների սահմաններում, պետք է ապահովեն վարչական իշխանությունների հետ հարաբերություններում փոքրամասնության լեզվի օգտագործումը: «Ժրական կարիքի» գոյությունը պետք է որոշվի Պետության կողմից օբյեկտիվ չափանիշի հիման վրա: Այնուամենայնիվ, Պայմանավորվող Պետությունները պետք է ամեն ջանք գործադրեն սույն սկզբունքը կիսառելու համար: «Հնարավորությունների սահմաններում» ձևակերպումը մատնանշում է, որ պետք է հաշվի առնվեն բազմաթիվ գործոններ, մասնավորապես, տվյալ պետության ֆինանսական ռեսուրսները:

66. Փոքրամասնության լեզվի օգտագործման վերաբերյալ Կողմերի պարտավորությունը ոչ մի կերպ չի առնչվում համապատասխան երկրի պաշտոնական լեզվի կամ լեզուների կարգավիճակին: Դեռ ավելին, Շրջանակային

Կոնվենցիան, մտադրված կեպով, ձեռնպահ է մնում «ավանդապես կամ զգալի քանակությամբ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց կողմից բնակեցված վայրերի» սահմանումից: Նախընտրելի է համարվել ընդունել ճկուն ձևակերպում, որը հնարավորություն կընձեռնի հաշվի առնել յուրաքանչյուր Կողմի առանձնահատուկ պայմանները: «Ավանդապես---բնակեցված» տերմինը չի վերաբերում պատմական փոքրամասնություններին, այլ միայն նրանց, ովքեր դեռևս բնակվում են միևնույն աշխարհագրական շրջաններում /տես նաև 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետը և 14-րդ հոդվածի 2-րդ կետը/:

Կետ 3

67. Սույն կետը հիմնվում է «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 5-րդ և 6-րդ հոդվածներում ընդրկված որոշ դրույթների վրա: Դա չի անցնում այդ հոդվածներում ներառված երաշխիքների սահմաններից:

Հոդված 11

Կետ 1

68. Սույն պարտավորության գործնական կիրառման առումով, դրույթը ձևակերպվել է այնպես, որպեսզի հնարավորություն ընձեռնի Կողմերին կիրառել այն իրենց առանձնահատուկ պայմանների համաձայն: Օրինակ՝ Կողմերը կարող են օգտագործել իրենց պաշտոնական լեզվի այբուբենը, ազգային փոքրամասնության պատկանող անձանց անուն/ներ/ը իր/իրենց հնչունաբանական ձևով գրելու համար: Անձիք, որոնց հարկադրել են հրաժարվել իրենց իսկական անունից կամ որոնց անուն/ներ/ը փոխվել են ուժի գործադրմամբ, պետք է իրենց անուն/ներ/ը վերականգնելու իրավունք ունենան, բացառությամբ, խարդախությամբ իրավունքների չարաշահման և անվան/անունների փոխման դեպքերի: Սույնով ենթադրվում է, որ Կողմերի իրավական համակարգերը, այդ իմաստով, պետք է համապատասխանեցվեն ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ միջազգային սկզբունքներին:

Կետ 2

69. Սույն կետում առկա պարտավորությունները վերաբերում են անհատի «իր փոքրամասնության լեզվով հասարակության համար տեսանելի, մասնավոր բնույթի նշումների, գրությունների և այլ տեղեկատվություն» տեղադրելու իրավունքին: Դրանով իհարկե չի բացառվում այն հանգամանքը, որ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցից, ի լրումն վերոհիշյալի, կարող է պահանջվել օգտագործել պաշտոնական և/կամ այլ փոքրամասնությունների լեզուները: «Մասնավոր բնույթի» արտահայտությունը վերաբերում է այն ամենին, ինչը պաշտոնական չէ:

Կետ 3

70. Սույն հոդվածը խրախուսում է տեղական անվանումները, փողոցների անվանումները և հասարակության համար նախատեսված այլ տեղագրական նշումները փոքրամասնության լեզվով ունենալու հնարավորությունները: Սույն սկզբունքը կիրառելու համար, պետությունները լիազորված են հաշվի առնելու առանձնահատուկ պայմանները և իրենց իրավական համակարգերի շրջանակը, ներառյալ, որտեղ անհրաժեշտ է, այլ պետությունների հետ համաձայնագրերը: Սույն դրույթի շրջանակներում պետությունները չեն ստանձնում այլ պետությունների հետ համաձայնագրեր կնքելու որևէ պարտավորություն: Սակայն այդպիսի համաձայնագրերի կնքման հնարավորությունը չի բացառվում: Միաժամանակ սույն դրույթը չի առնչվում գոյություն ունեցող համաձայնագրերի իրավաբանորեն պարտավորեցնող բնույթին: Սույն դրույթից չի հետևում փոքրամասնության լեզվով գրված տեղական անվանումների պաշտոնական ճանաչում:

Հոդված 12

71. Սույն հոդվածով խրախուսվում են նշակույթի, պատմության, լեզվի և կրոնի վերաբերյալ, ինչպես ազգային փոքրամասնությունների, այնպես էլ բնակչության մեծամասնության գիտելիքները՝ միջնակութային հեռանկարով /տես Հոդված 6-ի 1-ի կետը/: Նպատակը հանդիսանում է Շրջանակային Կոնվենցիայի Նախաբանում և Պետությունների և Կառավարությունների Ղեկավարների Վիեննայի հռչակագրի II Հավելվածում նշված հանդուրժողականության և

երկխոսության մթնոլորտի ստեղծումը: 2-րդ կետի ցանկը սպառնիչ չէ, քանի դեռ «դասագրքերով ապահովման» բառերը չեն մեկնաբանվի այնպես, որպեսզի ներառեն նաև դասագրքերի հրատարակումը և այլ երկրներից դրանց գնումը: Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց կրթության մատչելիությունը բոլոր մակարդակներով ապահովելու համար հավասար պայմաններ խրախուսող պարտավորությունները արտացոլում են Վիեննայի հռչակագրում արտահայտված մտահոգությունը:

Հոդված 13

Կետ 1

72. Կողմերի պարտավորությունը ճանաչել, որ ազգային փոքրամասնության պատկանող անձիք իրավունք ունեն ստեղծել և ղեկավարել իրենց սեփական մասնավոր կրթական և վերապատրաստման հաստատությունները, ենթակա է պետությունների կրթական համակարգի, մասնավորապես, պարտադիր ուսուցմանը վերաբերող, կարգավորումների պահանջներին: Սույն կետով նախատեսվող հաստատությունները, այլ հաստատությունների օրինակով, կարող են ենթարկվել ղեկավարման միևնույն ձևերին, մասնավորապես, ուսուցման չափանիշների հարցում: Պահանջվող չափանիշներին համապատասխանելու դեպքում, անհրաժեշտ է, որպեսզի ցանկացած շնորհվող որակավորում ճանաչվի պաշտոնապես: Համապատասխան ազգային օրենսդրությունը պետք է հիմնվի օբյեկտիվ չափանիշի վրա և համապատասխանի խտրականության արգելման սկզբունքին:

Կետ 2

73. Կետ 1-ում նշված իրավունքների իրականացումը, համապատասխան Կողմի վրա չի դնում որևէ ֆինանսական պարտավորություն, բայց և չի բացառում նման օժանդակության հնարավորությունը:

Հոդված 14

Կետ 1

74. Ազգային փոքրամասնության պատկանող յուրաքանչյուր անձի կողմից, իր փոքրամասնության լեզուն սովորելու իրավունքի ճանաչման պարտավորությունը,

հանդիսանում է անձի կողմից իր ինքնությունը պահպանելու հիմնական միջոցներից մեկը: Այստեղ չեն կարող լինել որևէ բացառություններ: Չհակասելով 2-րդ կետում նշված սկզբունքին, սույն կետը չի հանգեցնում Պետության կողմից նշանակալից ֆինանսական բնույթի պոզիտիվ գործողություն:

Կետ 2

75. Սույն դրույթն առնչվում է փոքրամասնության լեզվի ուսումնասիրման և այդ լեզվով կրթություն ստանալուն: Հաշվի առնելով փոքրամասնության լեզվով կրթություն ստանալու դեպքում հնարավոր ֆինանսական, վարչական և տեխնիկական դժվարությունները՝ սույն դրույթը ձևակերպվել է շատ ճկուն կերպով՝ Պետություններին տալով գործողությունների լայն հնարավորություններ: Փոքրամասնության լեզվով կրթության ստացումը երաշխավորող պարտավորությունը ենթակա է մի շարք պայմանների, մասնավորապես, համապատասխան ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց կողմից «զգալի կարիքի» առկայության պայմանին: «Հնարավորությունների սահմաններում» ձևակերպումը ընդգծում է, որ կրթության ստացումը կախված է համապատասխան Կողմի առկա ռեսուրսներից:

76. Տեքստը, մտադրված կերպով, ձեռնպահ է մնում «զգալի կարիք» արտահայտության բնորոշումից, տալով ձևակերպման ճկուն մի ձև, որը հանարավորություն է տալիս Կողմերին հաշվի առնել իրենց պետությունների առանձնահատուկ պայմանները: Կողմերը, կրթության ստացումը երաշխավորելու հարցում, ունեն միջոցների և կարգավորումների ընտրություն՝ իրենց յուրահատուկ կրթական համակարգը հաշվի առնելու պայմանով:

77. Սույն կետում նշված փոքրամասնության լեզուն ուսումնասիրելու և փոքրամասնության լեզվով կրթություն ստանալու երկրնտրանքները, միմյանց չեն բացառում, և նույնիսկ եթե, 14-րդ Հոդվածի 2-րդ կետով Պետությունների վրա երկուսը կատարելու հարցում ոչ մի պարտավորություն չի դրվում, այդ ձևակերպումը միևնույն ժամանակ չի խոչընդոտում Պետության կողմից լեզվի ուսումնասիրման, ինչպես նաև այդ լեզվով կրթության ստացման իրավունքների կիրառումը: Երկլեզվյա ուսուցումը կարող է հանդիսանալ սույն դրույթի նպատակների ձեռք բերման միջոցներից մեկը: Սույն կետից բխող պարտավորությունը կարող է տարածվել նախադպրոցական կրթության վրա:

Կետ 3

78. Փոքրամասնության լեզուն ուսումնասիրելու և այդ լեզվով կրթություն ստանալու հնարավորությունները չպետք է վնաս պատճառեն պաշտոնական լեզվի ուսուցմանն ու դասավանդմանը: Պաշտոնական լեզվի իմացությունը իսկապես հանդիսանում է սոցիալական համախմբվածության և ինտեգրացման գործոն:

79. Մեկից ավելի պաշտոնական լեզու ունեցող պետությունները պետք է կարգավորեն առաձնահատուկ հարցեր՝ սույն դրույթի կիրառումն ապահովելու համար:

Հոդված 15

80. Սույն Հոդվածը Կողմերից պահանջում է ստեղծել անհրաժեշտ պայմաններ՝ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց արդյունավետ մասնակցությունը մշակութային, սոցիալական և տնտեսական կյանքում, ինչպես նաև պետական գործունեության մեջ, մասնավորապես, նրանց առնչվող հարցերում, ապահովելու համար: Սույն դրույթի նպատակն է, ապահովել իրական հավասարություն ազգային փոքրամասնությունների և բնակչության մեծամասնությանը պատկանող անձանց միջև: Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց համար, այդպիսի մասնակցության անհրաժեշտ պայմաններ ստեղծելու համար, Կողմերը, իրենց սահմանադրական համակարգերի շրջանակներում, կարող են խրախուսել հետևյալ միջոցառումները.

-Համապատասխան ընթացակարգերի միջոցով այդ անձանց հետ խորհրդատվությունների անցկացում, երբ Կողմերը մտադիր են ձեռնարկել փոքրամասնություններին ուղղակիորեն առնչվող օրենսդրական կամ վարչական միջոցառումներ;

-Փոքրամասնություններին ուղղակիորեն առնչվող ազգային և ռեգիոնալ զարգացման ծրագրերի պատրաստման, կիրառման և գնահատման հարցերում այդ անձանց ներգրավում;

-Փոքրամասնությունների հետ կապված ուսումնասիրություններ ձեռնարկելիս, գնահատել ծրագրավորված զարգացման գործունեությունների հնարավոր ազդեցությունը փոքրամասնությունների վրա;

-Ապահովել Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանց արդյունավետ մասնակցությունը, ազգային կամ տեղական մակարդակներով, օրենսդրական գործընթացներին և ընտրովի մարմիններում;

- Ապակենտրոնացված կամ տեղական կառավարման ձևեր:

Հոդված 16

81. Սույն հոդվածի նպատակն է ձեռնպահ մնալ այնպիսի միջոցների կիրառումից, որոնք փոխում են բնակչության կառուցվածքային կազմը ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձանցով բնակեցված շրջաններում և նպատակ ունեն սահմանափակել սույն Շրջանակային Կոնվենցիայից բխող իրավունքներն ու ազատությունները: Որպես այդպիսի միջոցների օրինակ կարող է ծառայել այդ իրավունքների և ազատությունների սահմանափակման նպատակով իրականացվող սեփականագրկումը, վտարումը և վարչական սահմանների վերացումն ու վերագծումը /«խեղաթյուրում»/:

82. Սույն Հոդվածը արգելում է միայն Շրջանակային Կոնվենցիայից բխող իրավունքներն ու ազատությունները սահմանափակելու նպատակ հետապնդող միջոցները: Համարվել է անհնար ընդլայնել իրավունքների և ազատություններից առչվող այդպիսի միջոցներն արգելող հասկացությունը, քանզի այդպիսի միջոցները երբեմն կարող են ամբողջովին արդարեցված և օրինական լինել: Որպես օրինակ կարող է ծառայել գյուղի բնակիչների վերաբնակեցումը՝ ամբարտակ կառուցելու համար:

Հոդված 17

83. Սույն Հոդվածը ներառում է ազգային փոքրամասնությանը պատկանող անձանց մշակույթի պահպանման ու զարգացման, ինչպես նաև նրանց ինքնության պահպանման համար երկու կարևոր ձեռնարկում /տես նաև Հոդված 5-ի 1-ին կետը/: Առաջին կետն առնչվում է ազատ ու խաղաղ միջսահմանային շփումներ հաստատելու և պահպանելու իրավունքին, իսկ երկրորդ կետը՝ ոչ-կառավարական կազմակերպությունների գործունեությանը մասնակցելու իրավունքին /այս կապակցությամբ, տես 7-րդ հոդվածի՝ դրույթները հանրահավաքների և միությունների մեջ ընդգրկվելու ազատության մասին/:

84. Սույն Հոդվածի դրույթները մեծապես հիմնված են ԵԱՀԽ Կոպենհագենի փաստաթղթի 32.4 և 32.6 կետերի վրա: Համարվել է ավելորդ Պետության տարածքում շփումների հաստատման և պահպանման մասին առանձին դրույթի ընդգրկումը, քանզի դրանք համապատասխանաբար ընդգրկված են Շրջանակային Կոնվենցիայի այլ դրույթներում, անվանապես, 7-րդ Հոդվածում՝ հանրահավաքների և միությունների մեջ ընդգրկվելու ազատությունների առումով:

Հոդված 18

85. Սույն հոդվածը խրախուսում է Կողմերին, ի լրումն գոյություն ունեցող միջազգային փաստաթղթերի, երբ դա կարդարացվի առանձնահատուկ պայմաններով, կնքել երկկողմ և բազմակողմ համաձայնագրեր ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության համար: Այն նաև խրախուսում է միջսահմանային համագործակցությունը: Ինչպես նշված է Վիեննայի հռչակագրում և դրա II Հավելվածում, այդպիսի համաձայնագրերը և համագործակցությունը կարևոր են հանդուրժողականության, բարգավաճման, կայունության և խաղաղության աջակցման համար:

Կետ 1

86. Սույն կետով նախատեսվող երկկողմ և բազմակողմ համաձայնագրերը, օրինակի համար, կարող են կնքվել մշակութային, կրթության և տեղեկատվության բնագավառներում:

Կետ 2

87. Սույն կետը նշում է միջսահմանային համագործակցության կարևորությունը: Պետությունների միջև տեղեկատվության և փորձի փոխանակումը հանդիսանում է կարևոր միջոց փոխադարձ ընթռնումը և վստահությունը աջակցելու հարցում: Մասնավորապես, միջսահմանային համագործակցությունը ունի այն առավելությունը, որ հանարավորություն է տալիս համապատասխան անձանց ցանկություններին և կարիքներին հատկապես համապատասխանող կարգավորումների իրականացումը:

Հոդված 19

88. Սույն հոդվածը սահմանում է սահմանափակումների կամ բացառությունների հնարավորություն: Այն դեպքում, երբ Շրջանակային Կոնվենցիայում ներառված ձեռնարկումները ունեն իրենց համարժեքները այլ միջազգային իրավական փաստաթղթերում, մասնավորապես, «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայում, ապա թույլատրվում են այդ փաստաթղթերում նախատեսված սահմանափակումներն ու բացառությունները: Այն դեպքում, երբ սույն Շրջանակային Կոնվենցիայում շարադրված ձեռնարկումները չունեն իրենց համարժեքները այլ միջազգային փաստաթղթերում, ապա թույլատրվում են այլ իրավական փաստաթղթերում ընդգրկված /ինչպիսին է «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիան/ սահմանափակումներն ու բացառությունները այնքանով, որքանով դրանք վերաբերում են նշված ձեռնարկումների:

ԲԱԺԻՆ III

Հոդված 20

89. Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք պետք է հարգեն ազգային սահմանադրությունը և ազգային օրենսդրությունը: Այնուամենայնիվ, ազգային օրենսդրությանը կատարված այս եղումը, Կոդմերին իրավունք չի տալիս անտեսել Շրջանակային Կոնվենցիայի դրույթները: Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք պետք է հարգեն նաև մյուսների իրավունքները: Այդ կապակցությամբ կարելի է եղում կատարել այն իրավիճակին, երբ Ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք ազգությամբ հանդիսանալով փոքրամասնություն, կազմում են Պետության մեկ շրջանի բնակչության մեծամասնությունը:

Հոդված 21

90. Սույն դրույթը ընդգծում է միջազգային իրավունքի հիմնական սկզբունքների կարևորությունը և նշում է, որ ազգային փոքրամասնությունների պատկանող

անձանց իրավունքների պաշտպանությունը պետք է համապատասխանի այդ սկզբունքներին:

Հոդված 22

91. «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 60-րդ հոդվածի վրա հիմնված այս դրույթը, սահմանում է հանրաճանաչ մի սկզբունք: Նպատակը հանդիսանում է երաշխավորել, որպեսզի ազգային փոքրամասնությունների պատկանող անձիք օգտվեն, իրենց համար առավել նպաստավոր, մարդու իրավունքների բնագավառին վերաբերող, ազգային կամ միջազգային, համապատասխան օրենսդրությունից:

Հոդված 23

92. Սույն դրույթն առնչվում է Շրջանակային Կոնվենցիայի և «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի հարաբերակցմանը, որի վրա հղում է կատարվում Նախաբանում: Ոչ մի հանգամանքերում, Շրջանակային Կոնվենցիան նպատակ չի հետապնդում ձևափոխել «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայով երաշխավորված իրավունքներն ու ազատությունները: Ընդհակառակը, Շրջանակային Կոնվենցիայում նշված իրավունքներն ու ազատությունները, որոնք հանդիսանում են նաև «Մարդու իրավունքների և հիմնական ազատությունների պաշտպանության մասին» կոնվենցիայի համապատասխան դրույթների առարկա, պետք է մեկնաբանվեն վերջիններիս համաձայն:

ԲԱԺԻՆ IV

24-ից 26-րդ Հոդվածներ

93. Շրջանակային Կոնվենցիայի կիրառման վերահսկումն ապահովելու համար, Նախարարների Կոմիտեն լիազորվել է հետևել Պայմանավորվող Կողմերի Կոնվենցիայի իրագործմանը: Նախարարների Կոմիտեն պետք է սահմանի, Եվրոպայի Խորհրդի անդամ չհանդիսացող Կողմերի, Կոնվենցիայի կիրառման մեխանիզմին մասնակցելու պայմանները:

94. Յուրաքանչյուր Կողմ, պարբերաբար և Նախարարների Կոմիտեի պահանջի դեպքում, Գլխավոր քարտուղարին պետք է ներկայացնի սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործման մասին տեղեկատվություն: Գլխավոր քարտուղարը պետք է փոխանցի այդ տեղեկատվությունը Նախարարների Կոմիտեին: Այնուամենայնիվ, առաջին զեկույցը, որի նպատակը Կողմի ձեռնարկած օրենսդրական և այլ միջոցառումների մասին տեղեկատվության տրամադրումն է, պետք է ներկայացվի տվյալ Կողմի համար, սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո, մեկ տարվա ընթացքում: Հետագա զեկույցների նպատակը կհանդիսանա լրացնել առաջին զեկույցում ընդգրկված տեղեկատվությունը:

95. Շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործման վերահսկման արդյունավետությունը ապահովելու համար, Կոնվենցիան նախատեսում է Խորհրդակցական Կոմիտեի ստեղծում: Խորհրդակցական Կոմիտեի նպատակը պետք է լինի սույն Շրջանակային Կոնվենցիայում շարադրված սկզբունքների իրականացման համար, Կողմի ընդունած միջոցառումների նույնականության գնահատման ժամանակ, Նախարարների Կոմիտեին օժանդակության ցուցաբերումը:

96. Խորհրդակցական Կոմիտեի կազմավորման կարգը և աշխատանքային ընթացակարգը, որի անդամները պետք է ճանաչված իրազեկություն ունենան ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների պաշտպանության բնագավառում, պետք է սահմանվի Նախարարների Կոմիտեի կողմից սույն Շրջանակային Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելուց հետո, մեկ տարվա ընթացքում:

97. Շրջանակային Կոնվենցիայի իրագործման վերահսկումը, հնարավորության սահմաններում, պետք է թափանցիկ լինի: Այդ առումով նապատակահարմար կլինի հրապարակել զեկույցները և վերահսկման արդյունքում կազմված այլ փաստաթղթերը:

ԲԱԺԻՆ V

98. 27-ից 32-րդ հոդվածներում ընդգրկված վերջնադրույթները հիմնված են Եվրոպայի Խորհրդի շրջանակներում կնքված համաձայնագրերի և կոնվենցիաների եզրափակիչ դրույթների մոդելի վրա: Վերապահումների մասին ոչ

մի դրույթ չի ընդգրկված; վերապահումներ թույլատրվում են այնքանով, որքանով դրանք թույլատրվում են միջազգային իրավունքով: Սույն Բաժնում, 27 և 29 Հոդվածներից բացի, առանձնահատուկ մեկնաբանություն չի պահանջվում:

27 և 29 Հոդվածներ

99. Շրջանակային Կոնվենցիան բաց է Եվրոպայի Խորհրդի անդամ-երկրների ստորագրման համար, ինչպես նաև, Նախարարների Կոմիտեի առաջարկությամբ՝ այլ պետությունների ստորագրման համար: «Այլ պետություններ» հասկացության տակ նկատի են առնվում ԵԱՀԽ մասնակից պետությունները: Սույն դրույթները հաշվի են առնում Վիեննայի հռչակագիրը, համաձայն որի Շրջանակային Կոնվենցիան պետք է բաց լինի նաև անդամ չհանդիսացող պետությունների ստորագրման համար /տես Եվրոպայի Խորհրդի Վիեննայի Գազաթափողովի Հռչակագրի II Հավելվածը/: